

Paula Sabolová

Krahulčie údolie

Nie som si celkom istá, či vám chcem o Krahulčom údolí dačo povedať. Ak zachováte moju anonymitu, nebudete ma citovať a vytráhať hlúposti z kontextu, možno vám poviem, kto za vyrúbaním lesa stojí.

V Krahulčom údolí som nebola, odkedy si tam cirkev v reštitúciách vydobyla svoj majetok. Za takzvaného socializmu bola pahorkatá, možno dovedty aj zalesnená lúka rozparcelovaná a pridelená jednotlivcom na záhradky a chatky. Veľkosť chatiek bola limitovaná výmerou štyrikrát štyri metre. Chatári odignorovali odporučený architektonický projekt zjednotenia chatiek, no dodržali limit šesťnásť štvorcových metrov a vybláznili sa vo vlastnej kreativite.

Po reštitúcii dielo skazy na chatkách a záhradkách dokonal vandalizmus. Na cirkevnom majetku, kde podľa šušky mali stáť cirkevné stavby, zdochol pes. Všetko zarástlo trávou, žihľavou, čerňicím, kríkmi. Azda sa tam aj naďalej rozmnožujú stromové užovky. Feri-báči hovoril, že užovky tam kedysi priviezli z Maďarska, ale aj on to len od niekoho počul. Vraj „bombový“ nápad RVHP, to jest Rady vzájomnej hospodárskej pomoci. No mňa z toho, čo sa dialo a stále deje, len sa to dnes ináč volá, už dlhšie hlava nebolí. To, čo teraz žijem, už nie je môj svet.

Ľudsky ma kauza o vyrúbaní lesa zasiahla natoľko, že som neudržala presiľu emócie na uzde a poslala som vám svoju naivnú výzvu Zachráňte môj gaštan! Ja som sa totiž na to rúbanisko a gaštan bola pozrieť.

Najprv som si od potôčika, ktorý sa pri rozdvojení ciest náhle schoval alebo len na chvíľu stratil pod betónkou a znova ukázal až na druhom boku pod vrchovato kameňmi naloženou hrádzou zaistenou oceľovou sieťovinou, odkrokovala – krok je stále moja najspôhlivejšia dĺžková miera: dvesto krokov k prvej psami a ich majiteľmi vyšliapanej cestičke nahor. A až tam ma to zasiahlo v plnej sile. Stromy ležali na zemi, ako vidíme vo filmoch padlých frontových vojakov. Potom som medzi nimi začala hľadať svoj a Markov strom. Jedlý gaštan.

S Markom sme posadili len také zvädnuté mláďa s opadajúcim žltozeľným okvetím, kým si vyhodene na smetisko. Nebrali sme do úvahy Feri-báčiho názor, že by bol zázrak, a Feri-báči zje drôtenú kefu, keby sa ešte pozviechal a ujal. Ale z hláv nám nezmizla predstava a ošial lásky, že keď porastie a trocha mu zhrubne kmeň, vyryjeme doň dve spojené srdcia. Budú rásť s kôrou stromu ako ľudské jazvy s kožou. Na smetisku sme našli aj dosť dlhú zoxidovanú železnú vodovodnú rúrku, aj kúsok izolačnej zelenej bužírky a pomohli sme trasúcemu sa gaštančeku stáť rovno. Držal sa, rástol aj proti Feri-báčiho proroctvám.

Chodila som pomedzi státé stromy a hľadala gaštan, či ho už rozkošateľný, hádam aj s plodmi, nezrúbali v kauze. Začula som, že v blízkosti sa čosi robí. Komusi pod nohami zapraskali konáriky a zašuchotalo minuloročné lístie. Rýchle kroky mi zastali takmer na chrbte. Boli dvaja – holá lebeň a vytrénované krky, ale to je terazšia móda a ich vec. V mladosti som tiež kadekoho kopírovala, nosila som nohavice „potáčky“ a neskôr napodobňovala aj Twiggy. Tí dvaja za chrbtom ma celkom slušne a hladko pozdravili. Potom, už zvýšeným hlasom, mi položili otázku, vraj pani, čo tu chcete? Ste novinárka? Rýchlo zmiznite, kým vám pekne hovoríme! Čo ste tu chceli? Bavila som sa, ako sa rozčuľujú. Hľadám svoj strom, vážení, ktorý som tu zasadila pred desiatkami rokov. Dúfam, že jedlé gaštany ste nestínali. Oni nato, že zmiznite, bežte, kým vám pekne hovoríme! Čo by mi asi také nepekne povedali, keby som neodišla? Tetka, sklapni a upaľuj? Alebo by na mňa vytiahli výsmešnú starobu a zosmiešňujúci liter mlieka v sklenej fľaške, ktorý za socializmu vraj stál dve koruny, čo sa mojej generácie už vlastne netýkalo. Mlieko sme kupovali v igelitových vrecúškach a nebola to nijaká sláva. Vrecúška sa ľahko prepichovali, skoro z každej nákupnej tašky cícerkom vytekalo mlieko a na druhý deň ním zapáchali autobusy. Každá doba má svoje originality a smiešnosti. Markovej starej mame sme sa vysmievali, keď sa s nami pustila do hádok, kedy bolo lepšie. Podľa nej najlepšie aj tak bolo za Slovak-štátu. Baganče stáli len sedem korún, ale nebolo na ne kde zarobiť.

Bavíte sa? Sľúbili ste mi, že nič nebudete nahrávať. Dajte teda ten verk sem, ku mne do kabelky!

To nebola naša chatka. Mali sme ju v bezplatnom prenájme ako opatrovatelia. Dohodil nám ju Feri-báči. Prišli sme k nej náhodou a veľmi, veľmi zaľúbení. Unesení láskou a lyrickou prechádzkou... Prečo sa tak usmievate? Pretože som povedala lyrickou? V mojich časoch sa nešlo rovno na vec, predchádzalo očarenie. Vracali sme sa zo Železnej studničky, a to rovno za nosom plným čokoládovej vône z národného podniku Figaro. Národný podnik! To je, čo? Kde

sú národné podniky? Ale nebudem si ja už vybiť energiu na ľudskej hlúposti a nepoučiteľnosti. Nijaký gazda by nezbúral starú stodolu, kým by si nepostavil novú. Dúfam, že mi rozumiete.

Lesná cesta, samozrejme, s Markom v tuhom objatí, nás zviedla do dosiaľ neznámeho vizuálneho raja. Najprv sme po pravej ruke objavili studničku. Napili sme sa z dlaní, ja z Markových, Marko z mojich, hoci tam na šnúrke visel deravý smaltovaný sivý hrnček. Po pravom boku spoza zelene tují, ovocných zákrpkov a viniča vykúkali tie najutešenejšie a najgýčovejšie chatky. No, skrátka, nebudem hovoriť o očarujúcom kolorite, vám by to aj tak nič nepovedalo, keď ste to nevideli očami zaľúbených – vtedy aj muchu ľúto zabiť, čo ak ju čaká druhá muchu... Nad neupravenou hrboľatou cestou sa skláňali konáre a tvorili polovicu zeleného tunela nad ňou. Kto už nám prezradí, či aj nie zo stromov, čo už vyrúbali. O terajšej betónovej ceste nebolo ani chýru. Dosť veľké kamene sa stále vynárali na ceste, akoby tam vyrástli z večera do rána. Pozri, Marko! Ani tento kameň tu včera nebol. Marko ma vyviedol z omylu, že rastú zo zeme. Skotúľané kamene z lesa si Feri-báči podkladá pod kolesá trabanta. Potom ich odnáša do záhradky a tam si z nich robí oporný múrik nad pivničkou, nieže o tom niekde cekneš... Pivničku si vyhlíbil bez stavebného povolenia, teda načierno, a keď mu na to prídu, dostane pokutu.

Trabanty? Nepovedzte. Naozaj sú trabanty teraz v takom zberateľskom kurze? To som nevedela. A čo wartburgy? Tie nie? Zaujímavé. Veď wartburgy neboli z papundekľa. Zívate. Nudím vás? Asi mám veľa epických odbočiek od merita veci. Meritom veci však je moja úprimná rada, aby ste do kauzy nerýpali a vypustili z hlavy môj nepremyslený výkrik do tmy. Zajtra už aj tak môže byť všetko inak a nikto neponesie zodpovednosť za rúbanisko. Došli sme až k Feri-báčiho záhradke. Takisto bola vycifrovaná povestným parožím a slnkom zaliata zo západnej strany. Bolo to krásne na ááách. Feri-báči čosi polieval hadicou a ja som Markovi bozkávala holé plece a dupala trampkou, že tu už navždy chcem zostať. Marko pohotovo zakričal: Ujo! Počujete? Hej, ujo! Feri-báči vypol vodu a prišiel k parádnej kovanej čiernej bráne. Trochu ma myklo, zblízka vyzerala ako z cintorína. A Marko zas, že dobrý deň, ujo! Ujo? zarazene na nás pozrel záhradkár. Vy dvaja ste z Bratislavy? Nie? Tak bežte do svojej dediny, lebo váš ujo je tam a je to vašej matky vlastný brat. Ja som Feri-báči. Nasledovalo ospravedlňovanie, lámanie v páse i kolenách, či by predsa len nevedel pán Feri-báči o nejakej voľnej chatke. Lebo keď Eňu, Marko ukázal na mňa, vylejú z internátu a neurobí skúšku z patológie, akože ju dozaista neurobí, zas bude ovraciavať brány od patológie až po Michalskú... Prosíme vás... A Feri-báči, stáby chatkový divotvorca či majster figľov, ktorý sa rovnako ako Marko chy-

tal všetkého, čo sa oplatí a nič nestojí, vedel o schopnej chatke aj s celým zariadením. Stará pani iba pred pár dňami preplávala na druhý breh k Abrahámovi kozy pášť. Jej syn to tu nechce ani zadarmo, ba ani zďaleka vidieť.

Čo vám to napadlo, prečo vás zaujíma, skadiaľ pochádzam?! Feri-báči to hneď poznal a posmieval sa mi: Palo mylo vela umyvala.

To nebol Markov brat, čo urobil taký gynekologický prevrat v Haife. Počas štúdia sme sa zo dvakrát videli. Moja kamarátka Grétka o ňom vedela viac. Po skončení medicíny vraj dostal umiestenku do Nitry a odtiaľ zmizol s akýmsi folklórom. To je dosť frekventované meno. Ja sa vždy veľmi poteším veľkým Slovákom z malého Slovenska. Takisto sa poteším, keď v rádiu pozitívne spomenú Prievidzu.

Vy ste nikdy neboli v Prievidzi? Je toto možné?

Aha, boli ste v Himalájach! Keď som do milovanej Prievidze – no krúťte hlavou a čudujte sa, áno, milovanej! – priviedla Marka, ani on tam nikdy predtým nebol, ale ako mladý chalan vysokoškolák mal zbehané východné Nemeccko, nosil odtiaľ na kšeft kožené topánky značky Salamander, z Poľska nosil líšky, z Maďarska údeniny a barackovicu, z Rumunska zelenú kávu, ktorú tu doma pražil, a znamenité šunkové konzervy. Kedy čo prišlo. Ledva som v Prievidzi zoskočila z Markovho skútra, už ma mama šikovala do letnej kuchyne, a prvé, čo sa opýtala, bolo, on je kto? Marko. Nato mama spustila litánie, že sa bude za mňa modliť, aby som si s ním nič vážne nezačala. Teraz, keď sa nám horko-ťažko podarilo dostať ňa na medicínu, i to len preto, že sme v odvolaniach zduplovali, že tvoj otec je baník a vedúci brigády socialistickej práce! Otec s doktorčinou nemal problém. Prižmúril oko a hodil hlavou. No čo? Je vyštudovaná diétna sestrička, vie variť a je pekná. Vydá sa! U nás doma v jednom kuse bežali opozično-primitívne hádky. Mama tak, a otec celkom inak! Ani som si nevšimla, kedy si mama tak dobre vyobzerala Marka a zistila, že má ešte len štyri fúzy a o rozume nemôže byť ani reči. Na zadnom dvore obárala a jedovato šklbala kurence. Mali sme svoj malý pozdĺžny rodinný dom, dve okná vpredu a dve bočné, na konci domu kuríny, teda aj sliepky a kurence. Markovi som z vedra načapovala vody do malinového sirupu, kopli sme do vrtule, a už nás nebolo.

Bol to starý skúter, tuším JAWA 125. Sedela som za Markom len na pol zadku a obe nohy som mala prehodené na ľavej strane nad kolesom. Vtedy sa spolujazdkyne v užších rafinovaných sukničkách tak vozili, rozkročmo sa v takých úzkych nedalo. Vždy nám to pred sanibojmi, teda policajtmi, nejako prešlo. Ľudia si navymýšľajú... Poznám dámu, ktorá si v aute nezapína záchran-
ný pás, a má morbidnu klamársku výhovorku, vraj nemá prsník a pás ju reže. Kruté, čo?

Zastavili sme sa v Bojniciach a okúpali na Čajke, ale Markovi sa už nechcelo vrátiť a ješť mamine kurence, lákala ho jazda a vietor, čo ho oblizoval. Prebehli sme cez Koš, to je neďaleká dedina pri Prievidzi, a stade sme si to šmykli do Tužiny na čerešne. Ale kde tie veci, nijaké čerešne! Vystrelili si z nás deti v Koši, keď sa nimi napchávali. V Tužine bolo len zopár domov. Pri jednom nad potokom bol taký chatrný dom na spadnutie a pred ním sa veľmi hlasno cudzou rečou, Marko v nej spoznal akýsi čudný nemecký dialekt, hádali možno storoční manželia. Rozhadzovali rukami a ukazovali si na háklivé miesta. Chvíľu sme sa na nich bavili, babka si vyhrňala aj sukňu, a Marko sa smial, že len ja s tým robím také drahoty. On keby bol žena, dal by každému. Marko vo vode videl pstruhy. Ja ani jedného. Neverila som mu, už vtedy si plietol ilúzie s realitou.

Večer na spiatočnej ceste nám odišlo na skútri svetlo. Až nadržanom, i to len akoby prerušovanými prískokmi, keď nás v jazde osvecovali prechádzajúce autá, sme sa dostali domov. Do nášho Kraľčieho údolia.

Naozaj nemám tušenia, či po reštitúcii chatári dostali od cirkvi alebo mesta voľajaké odstupné či odškodné. Už som nemala s nikým kontakt. Predstavte si, keď si Feri-báči robil súdok na víno... no neuhádnete z akého dreva... Nie, nie, dub to nebol, dub je samozrejmosť, ale gaštan má ešte hustejšie drevo. Z gaštanových sudov bolo vraj, aspoň Feri-báči tak tvrdil, najlepšie víno, lenže pri hoblňovaní odpadol a bolo. Krásna smrť – tešiť sa na víno z gaštanového súdka. Feri-báči páľil aj strašnú pálenku, po poháriku nás striaslo. Dobrá? pýtala sa. Dobrá, odpovedal si sám, videl som, ako to vami „zACLoumalo“. Potom sme pálenku volali „cloumák“.

V Prievidzi si už platím iba hrobové miesto, hore nad mamou, môžeme sa hádať celú večnosť, aj tak si už nevyznáme lásku. Keď sme mame priviezli, a zasa na skútri, zablatení od hlavy po päty škaredou jeseňou, svadobné fotky, jednou rukou si strhla okuliare a druhú na mňa zdvihla. Chcela ma preplieskať. Raz zo mňa zdochne, ani škola, ani poriadna svadba, ani poriadny ženích! Ty si sa vydávala v šatách požičianých od Grétky, takej handrárky? Teraz už tie fotky nemôžem ukázať ani susedom. Grétkina mama by dcérine šaty spoznala. Otec to prijal stoicky: Nevravel som, že sa vydá? A mama mlela: Mladý s tebou nevydrží ani rok. Ale Marko by bol možno vydržal napriek všetkému, čo vie odpustiť len láska. Flákal sa, kšeftoval, stále ho niekto naháňal pre peniaze, nerobil načas skúšky, babral sa u kamaráta Ďura so starými motorami a dosť často sa zabudol vrátiť na noc domov. V ľahkomyselnosti som sa mu prispôbovala. Chodila som v zelenom klobúčiku ako mimikry kradnúť hrozno do družstevných vinogradov a nosila ho Feri-báčimu. Odvďačoval sa

nám naturáliami. Varil a hostil nás. Trochu som sa bála jeho mäsa, Marko ma strašil, že Feri-báči zas peče strešného králika. Vy neviete, čo je strešný králik? Mačka domáca. Nie, nie, Feri-báči by mačke nikdy neublížil. Ale v pohári od zaváraniny mal masť z jazveca, a tá ma trochu od jedla odrádzala. Inak je

Sara Pernecká: Noc, 2016

vraj liečivá na pľúca a priedušky. Pravdaže som pracovala! Ako dietárka v ne-namovanej nemocnici, ale v tom čase v jej suterénoch ešte nekorzovali potkany. A v noci, keď bol Marko na kšeftoch, chodila som na brigádu do tlačiarne expedovať časopisy a noviny. Od polnoci do takej tretej-štvrtjej ráno. Keď Marko vybuchol a kamsi sa zatúlal, k električke ma odprevadil Feri-báči. Celkom mi tie nočné vyhovovali. Bála som sa v noci v chatke sama. Čo ja viem, čoho sa ľudia boja? Ja som sa napríklad bála tej babky, čo išla k Abrahámovi

pást kozy. V noci mi cinkali horčičiaky a otlčená modranská keramika na stene. Marko potom keramiku zvesil, neviem, čo s ňou urobil, asi predal, ale horčičiaky nechal, tie sme potrebovali. Pozri, hovoril mi Marko a smial sa, keď sa rozcinkajú horčičiaky, zapískaš na dvoch prstoch, a Feri-báči tu bude skôr, ako stihneš povedať „švec“. „Švec“ bolo Feri-báčiho zaklínadlo na okamžité riešenie a konanie. Mal takú svojskú reč pokombinovanú skoro zo všetkých dialektov v republike, kde bola posádková správa. Povoláním bol vojak a šibovali ho od Kamenice nad Cirochou až po Planú v Čechách, kde mal popri manželke aj frajerku. Po tom, čo si už Feri-báči nedorobil súdok z gaštanového dreva, v chatke sa nedalo vydržať. Marko ma vozil pred polnocou do tlačiarne, dakedy aj skôr, keď nás Grétka pozvala na hrianky s cesnakom a lipový čaj. Grétka bola slamená vdova, manžela mala na základnej prezenčnej a v postieľke ročné dieťa, ešte ho dojčila a hrozne sa potila. Už keď sme z Prievidze cestovali do zdravotnej strednej v Bratislave, v kupé som sa od nej odtahovala, aby si spolucestujúci nemysleli, že za lipinou a cesnakom posmrdkávam ja. Keď mi v expedícii dali okamžitú výpoveď, vraj kradnem noviny, Bože, vždy to bolo len pár kusov pre radosť pacientov na Mickiewiczovej, do budovy ma už v noci nepustili, o čom som vopred nevedela, a Marka už, samozrejme, pred budovou nebolo. Vybrala som sa spať ku Grétke. Bývala na Košickej, čo nebolo od tlačiarne ďaleko. Najprv som pod Grétkiným oknom zbadala náš skúter, a keď som do okna začala hádzať kamienky, vyskočil z neho Marko. Za ním vyletela kožená bunda a motorkárske čižmy. Vy ste sa už niekedy rozvádžali? Prosím vás, nikdy to nerobte, lebo rozvod nie je len slovo, ale šok a trauma na celý život. My s Markom sme sa rozvádžali inteligentne, lebo sme sa ani rozvieť nechceli. Bol to skrat v emóciách. Veď Marko mi akože s Grétkou neverný vôbec nebol, len si tam chcel v kresle trochu zdriemnuť a po šichte ma vyzdvihnúť pred tlačiarňou a odviezť domov. Z okna vyskakoval, lebo sa naplašil, že ide domov vojak, a vojak by nepochopil, čo robí u Grétky v noci cudzí chlap. Ale, Eňa, ty si láska až za hrob. Nikdy by mi nemohol byť neverný, a ešte s kamarátkou a svedkyňou na svadbe. Hoci aj mladá, aj hlúpa, vedela som, že je to bla-bla! A ako som už vravela, len láska vie odpustiť všetko. Obaja sme zabudli, že máme na súde žiadosť, ktorú treba zrušiť, a na predvolanie sme sa dostavili ako naozaj. Klamali sme, že už pol roka spolu nebyvame, hoci sme ráno vyšli z jednej postele, nemáme deti, a naše manželstvo teda nemá spoločenskú platnosť. Rýchlo a ľahko nás rozviedli. Stará pani v talári, tvár už samá pavučinka, sa pri mne na chodbe krátko pristavila, dieťa, buďte rada, že nemáte deti, ale vtom mi už Marko studenými rukami ovíjal hrdlo. Eňa, práve som sa dozvedel, že do pätnásť dní sa dá zrušiť rozvod. Hneď zajtra si podáme žiadosť.

Kolok stojí len dvadsať korún. Večer sa možno trochu zdržím u Ďura v garáži, asi predám motorku.

Vy ste sa dočista zbláznili? Ja mám ísť s vami na wellness? Ja som už taká stará, že ani so zatvorenými očami si neviem predstaviť, ako som vyzerala, keď som bola mladá. Vy ešte nemáte čo koketovať ani so svojou, ani s mojou starobou! Na mňa z vlastných fotiek pozerá už celkom cudzí človek. Zabudnite! Papier o anulovaní rozvodu som dostala, keď už Marko nežil. Deň po rozvode sme viezli do garáže k Ďurovi skúter, aby si ho obzrel kupec. Marko ma so sebou nechcel vziať, vykrúcal sa, že to budú chlapské veci, nech si pekne pri kozube čítam, veď on sa čo najskôr vráti. Potom ma predsa len počkal, kým vyhrabem a vynesiem žeravé uhlíky z kozuba, oblečiem sa, zamknem. Bolo to presne na Mateja, keď sa lámu ľady, ale v tóni na ceste Krahulčieho údolia sa ešte nelámali. Hádzalo nás na ceste od bránky k bránke, od stromu k stromu. Zrazu skúter divo podskočil, mňa zhodilo na ľad, Marko so skútrom letel ďalej do stromu. Už mu z hlavy a úst vytekala krv, ale stále bol hrdina, Eňa, to nič nie je, trochu ma zdvihni, postavím sa na nohy. V Krahulčom údolí nebolo ani človečika, ani závan dymu z nijakého komína, len havrany krákali, akoby zomieral celý svet. Marko mal dvadsaťjeden rokov, ja dvadsaťdva. Až do leta som zostala v chatke. Už som sa nebála, strážili ma traja mŕtvi. Iba raz som stretla Grétku, tvárila som sa, že ju nevidím, a prešla som na druhú stranu ulice. O pár dní po mňa prišiel môj praktický otec. Mama ti odkazuje, že po Prievidzi sa rozpráva, že ti preskakuje, že biedne vyzeráš a od známych ľudí utekáš na inšiu stranu ulice. Hybaj domov! Našiel som ti miesto v Partizánskom. Budeš predávať topánky v podnikovom obchode, kým sa dačo nenájde v dajakom špitáli.

Keby som vtedy nenútila Marka, aby ma čakal, kým vyhrabem uhlíky... a išiel k Ďurovi sám... no ktovie... Sekundy obracajú život naruby.

Ešte dvakrát som sa vydala a dvakrát rozviedla. Chyba nebola v mužoch, oni boli v poriadku. Tretí sa o mňa ešte donedávna zaujímal a často mi telefonoval: Eňa, ako? Už lepšie? Až keď som mu potvrdila, že oveľa, oveľa lepšie, lebo sa mi s Markom už opäť sníva, urazený prestal telefonovať.

Aha! Ten kolok? Kolok na žiadosť o anulovaní rozvodu stál naozaj v tých časoch dvadsať korún.

Aj stromy majú svoje osudy, a to rúbanisko pusťte z hlavy.